

LUNDS
UNIVERSITET

Skattar bäst som skattar sist?

**- Idéanalys av skånska folkpartisters inställning i skatte-
och välfärdspolitiska frågor**

Carl Sernbo

Abstract

This thesis was written as an assignment from the Liberal Party (Folkpartiet) in Scania, Sweden. Its main objective was to describe the ideological views of eight members of the regional party on tax and welfare related issues. The subject was raised when the party within their regional political alliance agreed to raise the regional tax level, even though the party had strong ambitions to lower it. The analysis of the thesis is based on two ideal types of social liberalism and neo-liberalism, which each consists of five relevant groups of ideas: view of man, welfare and market, freedom and individual rights, just distribution, and taxes. The material used in the analysis was gathered from personal interviews with eight members of the party. The results of the analysis showed a complete unity from the interviewed members towards the social liberal ideas. None of the interviews persons showed sufficient signs of agreeing with the neo-liberal ideas regarding neither freedom and individual rights nor a just distribution. In these questions the interviewees expressed stronger efforts of distancing themselves from the socialist model of society. However the interviewees were less reluctant towards the neo-liberal ideas regarding the welfare and market relationship.

Nyckelord: Folkpartiet, skatt, välfärd, socialliberalism, nyliberalism
Antal ord: 9839

Tack till:

Jag skulle vilja framföra min tacksamhet till Kay-Vilhelm Winqvist, Jörgen Jørgensen, Bodil Ericsson, Marita Schale, Rune Andersson, Inga Janson, Arne Larsson samt till den åttonde anonyma folkpartist som ställde upp som intervjuobjekt i denna studie. Jag skulle även vilja tacka Mattias Brage, Emelie Larsson, Gustav Georgson, Malin Melander och Lisa Flinth från Folkpartiet Skåne för att ha gett mig möjligheten att genomföra denna studie på ert uppdrag och dessutom gett mig god hjälp och input under arbetets gång. Det var ett rent nöje att genom studien få träffa och lära känna er - jag hoppas vi får anledning att ses igen under liknande eller andra former.

Innehållsförteckning

Abstract	2
Tack till:	3
1. Inledning	5
2. Frågeställning och syfte	6
2.1. Frågeställning	6
2.2. Syfte	6
3. Metod och material	8
3.1. Metod	8
3.2. Analysinstrument	8
3.3. Material	10
3.4. Intervjuobjekt	11
3.5. Intervjuernas utformning	12
3.6. Tidigare litteratur	12
4. Teori - Liberalism	14
4.1. Idealtyper för Socialliberalism och nyliberalism	15
4.1.1. Människosyn	16
4.1.2. Velfärdsstaten och marknaden	17
4.2.3. Frihet och individuella rättigheter	18
4.1.4. Rättvis fördelning	20
4.1.5. Skatter	21
5. Analys – Idéer om skatter och välfärd	24
5.1. Människosyn	24
5.2. Velfärdsstat och marknad	25
5.3. Frihet och individuella rättigheter	27
5.4. Rättvis fördelning	28
5.5. Skatter	29
6. Slutsatser	32
7. Referenser	34
Appendix 1 – Intervjufrågor	36

1. Inledning

På en presskonferens den 27:e augusti 2013 i Lund presenterade företrädare för Folkpartiet och de fyra andra styrande partierna i Skåne en höjning av landstingsskatten för 2014 med 30 öre. Politikerna från den så kallade Femklövern lovade att 90 procent av de 700 miljoner som höjningen skulle inbringa, var öronmärkta för sjukvården, medan nästan allt av den resterande delen skulle gå till kollektivtrafiksatsningar (Sydsvenskan, 2013). Beslutet kom efter en turbulent tid i den skånska sjukvården fylld av nedskärningar, omorganiseringar, patientplatsbrist, öppna sjuksköterskestrejker och protester. Folkpartiets regionråd Gilbert Tribo påpekar att skattevapnet inte är något de tar till lättvindigt, men att det i detta fall i slutändan var nödvändigt och rimligt (Sydsvenskan, 2013).

I Folkpartiet Skånes svar till det nationella partiprogrammet presenteras höga ambitioner att minska skattetrycket. Beslutet om skattehöjning har därför väckt många frågor om Folkpartiets ideologiska resonemang i skatte- och välfärdspolitiken. (Folkpartiet, 2012, s. 6). Hur förhåller sig de skånska folkpartisterna till partiets linje i skatte- och välfärdspolitiska frågor? Är beslutet om skattehöjning ett misstag från Folkpartiets sida?

2. Frågeställning och syfte

2.1. Frågeställning

Liberaler spelade initialt en viktig roll i uppbyggnaden av den omfattande offentliga sektor som präglat svensk politik under 1900-talet; en offentlig sektor som finansierat av progressiv beskattning innebär stora ingrepp i samhällets inkomst- och förmögenhetsfördelning (Nycander, 2009, s. 393-399). Liberaler står inför ett svårt dilemma att göra en avvägning mellan å ena sidan kravet på *lika möjligheter* för alla medborgare att realisera sina livsprojekt, å andra sidan den individuella *friheten* som, förutom att vara ett värde i sig, bland annat främjar privat företagsamhet och är en förutsättning för ekonomisk tillväxt (Larsson, 2006, s. 38-39). I Folkpartiet Skånes nämnda regionala partiprogram framförs ambitionerna att erbjuda god välfärd i ljuset av partiets önskan att följa liberalismens idé om att alla individer ska ges lika möjligheter att skapa sig ett gott liv och verka för att förbättra chanserna för ”det glömda Sverige” (Folkpartiet, 2012, s. 6, 16). Samtidigt framgår, i relation till ambitionerna att sänka skattenivåerna, en vilja att främja den individuella friheten som man hävdar inte bara är en förutsättning för samhällets existens, utan även berikar det (Folkpartiet, 2012, s. 6, 16). Beslutet att höja landstingskatterna för att rädda Skånes sjukvård och främja kollektiva kommunikationer kan sättas i relation till partiets ambitioner att följa de två liberala värdena lika möjligheter och individuell frihet. Därmed väcks många frågor om Folkpartiet ideologiska position i skatte- och välfärdsrelaterade frågor. Efter beslutet om skattehöjning väcktes inom Folkpartiet Skåne frågan hur partiets medlemmar och aktiva förhöll sig i dessa frågor - på uppdrag av Folkpartiet Skåne har jag försökt ta reda på just det. Frågeställningen för denna uppsats är således:

Hur kan man beskriva skånska folkpartisters ideologiska resonemang i skatte- och välfärdsrelaterade frågor?

2.2. Syfte

Först och främst låg det i uppdragsgivarens intresse att så att säga ta tempen på sina medlemmar efter att ha höjt landstingsskatten i regionen med 30 öre. Ett syfte med denna uppsats är därför att tjäna som empirisk informationskälla rörande partiets medlemmars åsikter kring den förda politiken. Med tanke på partiets klart uttalade ambitioner att sänka skattenivån i Region förefaller beslutet om skattehöjning som ett misslyckande från folkpartiets sida. Men utifrån ett bredare liberalt perspektiv på skatte- och välfärdsfrågor är det alltså inte lika självklart. Denna uppsats vill fånga hur skånska folkpartister ställer sig till den liberala balansgången mellan individuell frihet å ena sidan och lika möjligheter å andra sidan. Inom dessa två värden rymms

även frågor om liberal människosyn, individuella rättigheter, rättvis resursfördelning samt statlig- och marknadspräglad samhällsstyrning. Då Folkpartiet bekänner sig till den liberala idétraditionen är det intressant att utifrån de två största liberala idégrenarna socialliberalism och nyliberalism undersöka respektive grens teorier i frågor rörande individuell frihet och jämlika möjligheter. Därmed kan syftet med denna uppsats formuleras i bredare ordalag: att undersöka de socialliberala och nyliberala strömningarna inom Folkpartiet Skåne i skatte- och välfärdsfrågor.

3. Metod och material

För denna studie valde jag att använda en något annorlunda kombination av analysmetod, analysverktyg och material: en beskrivande idéanalys utifrån två idealtyper på material insamlat från samtalsintervjuer med folkpartister engagerade i Skåne.

3.1. Metod

Förutom att producera empirisk information om hur folkpartister uppfattar skattehöjningen, ville jag i denna uppsats *beskriva* folkpartisterna ideologiska härkomst inom området för svensk skatte- och välfärdspolitik. Att beskriva idéer inom det statsvetenskapliga området innebär att beskriva det i materialets budskap som inte framkommer direkt – jag ville i denna uppsats beskriva idéer som de skånska folkpartisterna inte direkt uttryckte med egna ord (Beckman, 2005 s. 49-52). Det var inte meningen att jag som analytiker skulle ta ställning i argumentationen, utan jag ämnade endast ge en bild av hur materialets påståenden och budskap kan förstås. Därför valde jag att använda en beskrivande idéanalytisk metod istället för exempelvis en normativ analytisk metod där forskaren tar ställning i argumentationen. Enligt Ludvig Beckman ska forskaren i den beskrivande idéanalytiska metoden ta på sig ett par särskilda ”glasögon” med vilka forskaren kan beskriva det i undersökningsmaterialet som inte redan är beskrivet (Beckman, 2005 s. 49-52). De glasögon jag valde att analysera mitt undersökningsmaterial igenom hämtade jag från två ofta polariserade grenar inom den liberala idétraditionen: socialliberalism och nyliberalism.

3.2. Analysinstrument

Vad gäller studiens analysinstrument valde jag att använda alternativet med två *idealtyper*, en för socialliberalism och en för nyliberalism. Att använda idealtyper som analysinstrument innebär att forskaren producerar en sorts fiktiv tankekonstruktion som tjänar som jämförelseobjekt för att studera verkligheten. För min studie var det viktigt att poängtera att idealtyper i sig aldrig fullkomligt motsvarar verkligheten, utan består av olika reella element som tillsammans bildar en extrem bild till vilken verkligheten bara mer eller mindre närmar sig. Därför var det heller inte meningen att dela in och stämpla intervjuobjekten efter deras ideologiska ställningstagande i dessa idealtyper. Idealtyperna är endast tankekonstruktioner som underlättar granskningen av ideologiska strömningar och är inte direkt överförbara till den rådande politiska kontexten (Bergström m.fl., 2012, s. 150-151).

Inom liberal idétradition representerar socialliberalism och nyliberalism i mångt och mycket två rivaliserade poler. I min analys var jag ute efter att utnyttja denna polariserande och naturligt idéextrema karaktär, för att på så sätt tydliggöra tolkningsramarna och underlätta motiveringen av studiens slutsatser. En nackdel med att välja idealtypsanalysen är att det kan finnas viktiga distinktioner inom den valda idétraditionen som ligger bortom de idealtyper som väljs. I mitt fall anser jag dock att de två valda idealtyperna tillsammans till stor del är idémässigt uttömmande, åtminstone ur dagens svenska liberala perspektiv, då de täcker det mest väsentliga på den liberalideologiska kartan, även om exempelvis libertarianismen eller den klassiska liberalismen utesluts från analysen (Beckman, 2005, s. 25-27; Esaiasson m.fl., 2010, s. 141).

Idealtyper fungerade som analytiska verktyg för att rekonstruera ett idésystem för socialliberalismen och nyliberalismen i relation till ekonomisk omfördelning och välfärd (Bergström m.fl., 2012, s. 150-151). Idésystemet konstitueras i sin tur av följande fem idégrupper inom den ekonomiska omfördelnings- och välfärdsdebatten, inspirerade av Bergströms förslag på hur välfärdspolitik kan analyseras:

- Människosyn
- Välfärdsstat och marknad
- Frihet och individuella rättigheter
- Rättvis fördelning
- Skatter

Eftersom de idégrupper jag valde är tätt sammanflätade och skulle i ett mer allmänt perspektiv kunna inkluderas i en diskussion om *frihet och lika möjligheter*, men i den djupare analys ger varje enskild idégrupp ett viktigt bidrag och förtjänar därför att bli behandlade som egna idégrupper. Det gör å andra sidan idégrupperna svårare att skilja från varandra och därmed uppfylls inte kravet om ömsesidig uteslutning mellan analysenheterna som Beckman anser är ett krav för att kunna använda sig av dimensionella analysinstrument. Därför valde jag att kalla dem just idégrupper istället för dimensioner och istället poängtera deras ömsesidiga beroende (Beckman, 2005, s. 25-27).

Det idésystem mina idealtyper formar liknar det idésystem Bergström m.fl. konstruerar för att exemplifiera hur idealtyper kan användas som analysverktyg. Likt Bergström m.fl. klassificerar jag idealtypen i flera olika grupper som alla speglar centrala delar av ideologin i fråga som jag sedan applicerar på materialet som ett raster, även om det i mitt fall handlar om två idealtyper klassificerade i fem grupper. I analysen valde jag sedan att utvidga idéschemat till fyra fack istället för två (se nedan) för att även ta hänsyn till idéer och budskap som kan argumenteras luta åt

socialliberalism eller nyliberalism men ändå är värda att uppmärksammas som ideologiskt tvetydiga (Bergström m.fl., 2012, s. 167-151).

	Socialliberalism	Lutar åt socialliberalism	Lutar åt nyliberalism	Nyliberalism
Intervjuobjekt				

På så sätt liknar min analysmetod snarare den Hans Hegeland använde i sin avhandling *Nationell EU-parlamentarism – Riksdagens arbete med EU-frågorna* (Hegeland, 2006, s. 2-7, 319) i den meningen att idealtyperna utgörs av fyra dimensionsliknande idégrupper i vilka det var möjligt att analysera materialet utifrån ett relativt mjukare perspektiv där intervjuobjektens idéer och budskap mer eller mindre lutar åt ena idealtypen eller den andra istället för ett hårdare klassificeringsschema där materialet antingen tillhör den ena idealtypen eller den andra. Därmed undviker jag dels att tvinga in materialet i två polariserade fack som inte nödvändigtvis stämmer överens med verkligheten, dels att trubbigt stämpla intervjuobjekten som antingen socialliberaler eller nyliberaler. Samtidigt undviker jag den godtycklighet som exempelvis en presentation i ordinalskalor utan fackindelning kan innebära och underlättar därmed studiens möjligheter att bli jämförd med och reproducerad till andra forskningsbidrag.

3.3. Material

I studien står de skånska folkpartisternas idéer och argument i centrum, en så kallat *idécentrerad* studie. Trots att studien är idécentrerad spelade kontextuella faktorer, så som omständigheter kring den skånska vårdproblematiken stor roll. Det material som analyserades i denna studie hämtades från samtalsintervjuer med skånska folkpartister där idealtypernas fyra idégrupper diskuterades. Materialet härstammar alltså inte från befintliga texter som normalt är fallet i idéanalyser. Denna speciella kombination av beskrivande idéanalys och samtalsintervjuer innebar att jag som intervjuare kunde, genom de frågor jag ställde och sättet jag valde att framställa dem, påverka de idéer och budskap intervjuobjekten delgav – med andra ord var jag själv delaktig i konstruktionen av det material min egen studie analyserade. Grant McCracken kallar detta förhållande ”jaget som instrument” (”self as instrument”) (McCracken, 1988, s. 19-22).

Jag blev således tvungen att fundera över hur jag som forskare skulle minimera mina egna värderingars påverkan på materialet, dels för att behålla den beskrivande idéanalytiska karaktären om att inte ta ställning i argumentationen, dels för att skydda studiens intersubjektivitet så att studien skulle kunna reproduceras. Uttryckt i vetenskapsteoretiska termer valde jag att bemöta detta dilemma utifrån ett

begreppsbestämt perspektiv där jag erkände att jag själv som kontextuell faktor hade en påverkan på hur materialet konstruerades, men genom att följa Beckmans rekommendationer och tydligt definiera varifrån jag hämtade de ”glasögon” jag tog på mig i produktionen och granskningen av materialet anser jag att studiens intersubjektivitetskrav möttes (Beckman, 2005, s. 49-56).

3.4. Intervjuobjekt

Strategin för urvalet av intervjuobjekt var att genomföra tillräckligt men rimligt många intervjuer för att kunna producera så många principiellt intressanta beskrivningar om ämnet som möjligt - det blev till slut åtta intervjuer. Efter uppdragsgivarens instruktioner hämtades analysens intervjuobjekt från en målgrupp av folktoparter med tydlig koppling till och erfarenhet från antingen regionens politiska arbete eller omfördelnings- och välfärdspolitiska frågor men utan tung förtroendepost inom partiet. Urvalskriterierna följde uppdragsgivarens intresse av att ta tempen på sina aktiva medlemmar, samtidigt som det var viktigt att intervjuobjekten besatt tillräcklig bakgrundskunskap och insikt i ämnet. Intervjuobjekten ingick således i ett strategiskt urval anpassat för en intensiv och kvalitativ intervjustudie. Nedan följer en kort presentation av de åtta intervjuobjekten:

1. Kay-Vilhelm Winqvist – F.d. vice ordförande i regionfullmäktige, landstingsråd som ordförande i hälso- och sjukhusvårdsnämnden, ledamot kommunfullmäktige i Lunds etc. Numera aktiv inom Folkpartiet Sjöbo.
2. Jörgen Jörgensen – F.d. förtroendevald i olika nämner inom Lunds Kommun. samt Region Skåne. Numera aktiv i Folkpartiet Lund, utan förtroendeuppdrag, kandidat till Lunds kommunfullmäktige för Folkpartiet.
3. Bodil Ericsson – Tidigare arbetat inom Region Skåne med läkemedelsfrågor, f.d. ledamot i Lunds Kommunfullmäktig. Numera konsult inom läkemedelsbranschen och aktiv i Folkpartiet Karlshamn.
4. Marita Schale – F.d. Regionråd, Regionstyrelseledamot, vice ordförande i hälso- och sjukvårdsnämnden samt politisksekreterare i Region.
5. Rune Andersson – F.d. förtroendevald och tjänsteperson i Malmö Kommun.
6. Inga Janson – F.d. kommunalråd i Landskrona med starkt sjukvårdspolitiskt engagemang.
7. Arne Larsson – F.d. kommunalråd i Helsingborg samt diverse uppdrag inom Region Skåne.
8. Intervjuperson 8 – intervjuobjektets nuvarande ställning utanför partiet omöjliggjorde ett offentligt uttalande och vederbörandes åsikter refereras därför anonymt.

Urvalstrategins objektivitet kan visserligen ifrågasättas då stora delar av intervjuobjektsurval valdes av en representant för uppdragsgivaren själv, men då personen i fråga inte var en del av själva uppdragskonstruktionen och inte själv förefaller ha någon egenvinning av ett vinklat urval, anser jag att intersubjektiviteten inte hotades. Jag såg snarare den stora fördelen i att utnyttja vederbörandes utbredda kontaktnät för att finna relevanta intervjuobjekt. Vidare var intervjuobjekten medvetna om studiens syfte vid intervjutillfället, vilket självklart gjorde att de var bättre förberedda på de frågor som skulle komma.

3.5. Intervjuernas utformning

Jag hade för avsikt att i intervjuerna följa McCrackens uppmaning om att utnyttja möjligheten till insikt, förkunskap och familjaritet till ämnet och intervjuobjektet, exempelvis genom att intervjuaren själv sätter sig in i intervjupersonens situation och härleder vederbörandes idéer och budskap utifrån intervjupersonens personliga kontext, så kallat *matchning* (McCracken, 1988 s. 12, 18-19). Intervjuerna gjordes i samtalsform med utgångspunkt från idealtypernas fem idégrupper och med fokus på områden där de två idealtyperna kunde förväntas ge olika svar. Även om intervjuerna liknade varandra var frågorna anpassade efter person, situation och kontext. Frågorna var ofta snarare följdfrågor på intervjuobjektens egna resonemang och av ledsagande karaktär för att hålla intervjuobjekten inom relevant område. Jag försökte undvika att ställa alltför ledande frågor, samtidigt som det var viktigt att, som Esaiasson m.fl. (2007 s. 244) uttrycker det, ställa rätt frågor för att höja studiens validitet (se appendix 1 för generella intervjufrågor). Jag anser att intervjuernas situation, person och kontextuella anpassning samt min egen bakgrund som aktiv i partiet gav mig goda förutsättningar att följa McCracken och Esaiassons uppmaningar om att ställa väl valda frågor och utnyttja insikt, förkunskap och familjaritet till ämnet och intervjuobjekten genom ”matchning”, och därmed höja studiens validitet.

3.6. Tidigare litteratur

De idéanalytiska bidragen till den statsvetenskapliga forskningen är relativt andra analysmetoder relativt färskt. Längre ansågs analysen av ideologiska budskap var en del av den politiskt idéhistoriska forskningen och att statsvetare istället borde ägna sig åt att studera de politiska systemen. Herbert Tingsten tänkte annorlunda och menade att det låg i statsvetares intresse och plikt att kritiskt studera politiska ideologier. Tingsten kom att bidra till introduktionen av ett helt nytt forskningsområde som brukar kallas *idékritik* när han utvecklade metoder för att kritiskt pröva den giltigheten och hållbarheten hos de politiska ideologiernas argument. Tingstens idékritiska metoder utvecklades senare till ytterligare idéanalytiska metoder med

syften att beskriva och tolka politiska idéer och budskap, ta ställning i dess argumentation, eller förklara dess uppkomst (Beckman, 2005, s. 12-15).

Inte alltför många har använt sig av den beskrivande idéanalysen inom statsvetenskaplig forskning även om det är ett användbart grepp i den allmänpolitiska debatten. Än färre bidrag förekommer med en kombination av en beskrivande idéanalys som analytisk metod, idealtyper som analysinstrument och samtalsintervjuer som materialkälla. Det finns dock ett antal avhandlingar där olika sorters idéanalyser använts. Den beskrivande idéanalysen används av Johan Tralau i omtolkningen av Karl Marx tidiga skrifter, där Tralau kritiserar den traditionella tolkningen av Marx syn på människans ställning i det utopiska samhället (Beckman, 2005, s. 51; Tralau, 2002). Den förklarande idéanalysen som erbjuder en härledning mellan olika samhällsföreteelser och politiska idéer är desto vanligare. Exempelvis gör Fredrika Lagergren (1999) en ansats att förklara framväxten av det svenska folkhemmet. Vad gäller tidigare idéanalysforskning där idealtyper använts som analysinstrument är det, förutom Hegelands avhandling, värt att nämna Anna-Maria Blomgrens avhandling *Nyliberal politisk filosofi* där hon gör en kritisk idéanalys av fem stora nyliberala filosofer. Hon formulerar tre fundament som tillsammans skapar ett analyschema utifrån vilket hon senare skapar en relativ diskussion om de fem filosofernas idéer (Blomgren, 1997, s. 55-59).

4. Teori - Liberalism

Att vara liberal har idag en mycket bred innebörd. Alla som försvarar ett demokratiskt samhälle med individuella fri- och rättigheter kan kalla sig liberaler och många partier i den politiska mittenfåran brukar anses liberala. Den som normalt tituleras liberalismens fader är John Locke, som på 1600-talet drevs av en stark tilltro till individens sunda förnuft. För Locke stod individens rätt till ett eget liv i första rum: människan måste ges möjlighet att använda sitt eget förnuft och förmågor för att skapa det liv hon själv önskar (Liedman, 2005, s. 166). En annan förgrundsfigur var Adam Smith, vars ekonomiska samhällsmodell driven av individens egenintresse på en fri marknad, lade grunden för den liberala ekonomin och det som brukar kallas *laissez faire* ("låt bli") som handlar om ekonomisk frihet som en förutsättning för ekonomisk tillväxt och välstånd. 1700-talets upplysning gav kraft till de liberala idéerna om individens *frihet* i sin sociala klassformation och individens jämlikhet i sitt kollektiva sammanhang, som inspirerade till den amerikanska statens bildande och franska revolutionen (Stråth, 1990, s. 233).

Det dröjde dock till 1800-talet innan liberalismen verkligen etablerades som en stark politisk ideologi. Liberalismen förändrades från en revolutionär rörelse till en mer evolutionär sådan, där "den stora massan", istället för att gripa makten direkt, succesivt skulle släppas in i den politiska makten med förnuft som primärt politiskt kompass. En del liberaler började då driva frågor om ett konstitutionellt politiskt system med allmän rösträtt och utbildning; folket skulle upplysas för att själva kunna tillförsäkra sig sina politiska fri- och rättigheter (Liedman, 2005, s. 171-174). Det seklets mest framstående liberal var John Stuart Mill som kom att karakterisera liberalismens klassiska uttryck för individuell frihet och självbestämmanderätt, förkroppsligat i hans berömda verk *On Liberty* först utgiven år 1859 (Hansson, 1995, s. 67-68).

Traditionellt innebar liberalismen ett försvar av individens frihet från statligt och all sorts kollektivt tvång - individen såg och ses än idag bland liberaler som den primära sociala enheten. Liberalismen utvecklades till att förutom förespråka individens okränkbara rätt till ägande och ett eget liv i frihet, också förespråka individens rätt till jämlik behandling och att alla människor ska ges *lika möjligheter* till självförverkligande. För individens frihet och självförverkligande spelar de demokratiska och kapitalistiska samhällsstyrningsmekanismerna en avgörande roll (Larsson, 2006, s. 27-33).

Begreppen frihet och jämlikhet gav tidigt upphov för skilda tolkningar bland liberaler. Ofta förefaller det som om det inom liberalismen finns en spänning mellan de två begreppen. En central del av frihetsbegreppet är den privata äganderätten, vilket skapar en viss slutenhet bland individer, medan jämlikhetsbegreppet å andra

sidan försöker suddas ut och bryta upp den slutenhet som möjliggör att vissa tar sig friheter på andras bekostnad. Denna spänning anses ha skapat olika laddade begrepp som ekonomisk liberalism, socialliberalism, nyliberalism samt väster- och högerliberalism, som kom att karakterisera olika liberala inriktningar (Halldenius, 2003, s. 84-86).

Lena Halldenius menar att denna spänning mellan jämlikhet och frihet inte behöver vara motstridig. Hennes resonemang bottnar i att liberaler intresserar sig för en rättvis och inte en jämlik fördelning av samhällets resurser. För liberaler är inte jämlikhet mellan människor i sig det centrala - det viktiga är att människor behandlas med *jämlik respekt*. Precis som alla människor måste ta hänsyn till andras friheter och därmed inte handla på ett sådant sätt som kränker andras friheter, förefaller det självklart att människor också måste ta hänsyn till andras rättigheter. Följaktligen innebär jämlikhetssträvan i omfördelningen av samhällets resurser samma hänsynskrav som strävan efter frihet kan begränsas med respekt för andras friheter. Ur det perspektivet finns det ingen motstridig spänning mellan liberalismens frihetssträvan och jämlikhetssträvan. Spänningen inom liberalismen återfinns istället i resonemanget om vilka rättigheter individen är behäftad med och hur samhället ska konstrueras för att hedra dessa (Halldenius, 2003, s. 84-86).

4.1. Idealtyper för Socialliberalism och nyliberalism

1971 publicerade han som ofta betraktas som den renodlade socialliberalen, John Rawls, *En teori om rättvisa (A Theory of Justice)*, som kom att ge liv åt en av seklets viktigaste liberalpolitiska debatter. I strävan efter att finna det rättvisa samhället skriver Rawls att vi bör utgå från tankekonstruktionen att vi alla befinner oss under en "okunnighetens slöja" där vi inte har någon vetskap om våra sociala, ekonomiska, kulturella, etniska, biologiska, sexuella eller personliga förutsättningar i livet. Under okunnighetens slöja ska alla medborgare enas om vilka rättvisepprinciper som ska gälla i samhället. Eftersom alla människor antas vara egoistiskt rationella skulle de därför enas om de rättvisepprinciper som skapar ett samhällssystem där alla ges lika möjligheter att leva ett gott liv, oavsett vilken situation individer skulle hamna i när slöjan avlägsnas. Tankekonstruktionen tjänar enligt Rawls som bevis mot att ett rättvist samhälle kompenserar de individer som inte varit lyckosamma i detta "naturens och sociala livets lotteri". För att genomföra denna kompensation är det enligt socialliberaler nödvändigt att staten fungerar som en omfördelande mekanism, där en del av de "lyckosamma" individernas resurser fördelas till de mindre lyckosamma för att på så sätt skapa rättvisa förutsättningar för alla medborgare att leva ett gott liv (Rawls, 2005[1971], s. 136-142).

Triggad av Rawls nya syn på liberalism, skrev det sena 1900-talets kanske mest berömde nyliberal, Robert Nozick, sin *Anarchy, State and Utopia*, som beskrivs vara den ideologiska motsatsen till Rawls. Nozick tar kraftigt avstånd från Rawls teorier och menar att människans frihet från tvång måste förbli okränkbar. Varken staten eller någon annan har rätt att tvinga vissa medborgare att hjälpa andra eller hindra vissa medborgare att handla på ett visst sätt (Wolff, 1996, s. 148-149). Parallellt med Rawls tankekonstruktion om ”okunnighetens slöja” uppmanar Nozick istället till ett resonemang om hur människan lever i naturtillståndet likt det John Locke beskrev på 1600-talet. I naturtillståndet har människan okränkbara rättigheter till liv, frihet och egendom (Nozick, 1974, s. 18-22). En stat som tvingar dess medborgare att betala skatt kränker dessa av naturen givna rättigheter, enligt Nozick. Han förordar därför en minimal stat begränsad till funktionerna att skydda mot våld, stöld, bedrägeri och kontraktsbrott etc. Ojämliga förhållanden är rättvisa om de uppstått som resultatet av frivilliga transaktioner där individer tillåts utnyttja sina personliga fallenheter och förutsättningar (Nozick, 1974, s. 188).

I följande avsnitt kommer jag presentera de fem idégrupperna som tillsammans bildar de idealtyper för socialliberalism och nyliberalism som fungerar som analysinstrument i denna studie. Den femte och sista idégruppen om skatter har egentligen en mer uppsamlande funktion, men spelar ändå en viktig roll som egen idégrupp för att konkretisera den teoretiska kopplingen till folkpartisternas idéer rörande den regionala skattehöjningen i Skåne.

4.1.1. Människosyn

Alla liberaler delar utgångspunkten att individen ska stå i centrum i politiken. Staten ska stå neutral till individers livsval och individer ska tillåtas utvecklas i den riktning de själv behagar så länge det inte skadar någon annan. Individen anses handla utifrån en egoistisk rationellt kompass (Rothstein, 2010, s. 44-46, 63). Den framstående liberala filosofen Immanuel Kant arbetade fram en princip som alla liberaler än idag försöker följa: individen är ett mål i sig och får aldrig användas som ett medel för andra (Kymlicka, 2002, s. 61, 107, 221).

Hur liberaler däremot ser på individers *samlevnad* skiljer sig tydligare åt. Socialliberalen Rawls utgår från att individer är sammankopplade och beroende av varandra i samhället. Han ser individers tillgångar, förutsättningar och egenskaper som en gemensam tillgång för samhället. Nozick hänvisar istället återupprepande till naturtillståndet som jämförelsepunkt, i vilket individers tillgångar inte är gemensamma. Samverkan i samhället blir istället ett aktivt val grundat i den frihet som alltid måste prioriteras (Nozick, 1974, s. 235). Hans människo- och samhällssyn är starkt individualistisk och individen måste tillåtas leva sitt liv efter eget val för att individens ska känna mening med sitt liv och tillvaro. Individen är därför ett mål i sig och får aldrig göras till medel för andra, i enighet med Kants princip (Blomgren,

1997, s. 105-106). Rawls och socialliberalerna bejaktar också Kants princip och individens rätt till eget liv, men menar att precis som det finns situationer där enskilda individer genomgår någon typ av obehag i syfte att uppnå något de värderar högre, som exempelvis vid tandläkarbesök, finns det uppoffringar som hedrar det gemensamt bästa – att individer ger upp en del av sin ekonomiska frihet för att exempelvis finansiera allmän utbildning och därmed höja befolkningens samhällsmedvetenhet och säkerhet. Rawls argumenterar för att det finns en samling nyttigheter som för alla världens individer ingår i definitionen av ett gott liv (Rawls, 2005[1971], s. 92-95, 407-416).

För Nozick finns det inget som kan kallas det gemensamt bästa. Samhället är endast summan av alla de individer det befolkar och inget mer. Vad som är bäst för individen är subjektivt och det existerar ingen universell sanning om vad som är gott i livet. Individer kan visserligen frivilligt gå samman om ett gemensamt mål de vill arbeta mot och bidra till, men ingen annan än de själva kan avgöra vad deras mål är (Nozick, 1974, s. 107). Att människor är ömsesidigt beroende av varandra, exempelvis att rika människors ekonomiska välstånd åtminstone till viss del är beroende av att fattigare människor ”säljer sina tjänster billigt i brist på andra alternativ”, avvisar Nozick tvärt (Halldenius, 2003, s. 176-177).

4.1.2. Välfärdsstaten och marknaden

Socialliberalismen växte fram runt 1900-talets sekelskifte som en kritik mot det samhällssystem som missgynnade de svaga i samhället. Man menade att alla människor förtjänar en ärlig chans att skapa sig ett drägligt liv och mycket fokus lades på ett mer rättvist förhållande mellan arbetstagare och arbetsgivare. Att marknaden själv skulle hantera de sociala problem som det nya industrialiserade och urbana samhället skapade ansågs inte realistiskt (Nycander, 2009, s. 279-283, 287). John Maynard Keynes tillsammans med socialliberaler som Bertil Ohlin framförde samtidigt kritik mot de laissez-faire-dominerade styrningsmekanismer som betraktade marknadens konjunkturella svängningar som en naturlig och nödvändig sällningsprocess mellan hållbara och icke-hållbara aktörer i samhällsekonomin. Man hävdade att konjunktursvängningar hade allvarliga sociala konsekvenser för samhället och pekade på 1930-talets ”stora depression” som exempel på hur illa det kan gå. För att lindra och eventuellt förhindra ekonomins konjunkturella svängningar förespråkade de en målmedvetet intervenerande stat som i tider av lågkonjunktur ökade statliga tillväxtfrämjande investeringar för att minska socialt destruktiva förlopp som massarbetslöshet och minskade de samma tider av högkonjunktur (Ohlin, 1936, s. 121-131; Skidelsky, 1992, s. 538-542).

Nyliberaler kritiserar välfärdsstaten inte bara för att den kränker individens frihet och äganderätt, men också att välfärdsstaten framkallar ett osunt bidragsberoende hos medborgarna som hämmar mänsklig utveckling samt att den dessutom utför samhällsättaganden mindre effektivt och med lägre kvalitet än privata aktörer. Man anser att den fria marknaden har högre potential att bringa större nytta till samhället

(Kymlicka, 2002, s. 102-103; Friedman, 1978, s. 16-22). Medan välfärdsstaten kränker friheten har marknadslösningar en skyddande och gynnande effekt på individers frihet i samhället och bör även utnyttjas inom politikens område.

Teorier om hur marknadsmodellen ska överföras till det politiska systemet brukar refereras till den så kallade *public choice-skolan* (ett annat populärt begrepp nyliberal välfärdsstrategi är *New Public Management*). Marknaden anses hantera politiska åtaganden effektivare, kundvänligare och mer rationellt eftersom det ligger i marknadens natur att överföra information om utbud och efterfrågan samt tillhandahåller de mest effektiva produktionsmetoderna (Lepage, 1980, s. 158-162). En av de mest framstående nyliberalerna Milton Friedman argumenterar som en god public choice-förespråkare att det ligger i marknadens natur att tillgodose kundens (medborgarens) behov och genom att erbjuda kunden valfrihet finns automatiskt det som kunden efterfrågar i samhället (Boréus, 1994, s. 80-81; Friedman M. & R, 1980, s. 158-171, 222-227). Dessutom anser man att den fria pluralistiskt styrda ekonomin minimerar risken för statstyranni - ju mer staten kontrollerar samhällsekonomin ju större risk är det för maktkoncentration, korruption och kränkningar av individens friheter (Boréus, 1994, s. 80-81; Friedman, 1978, s. 16-22; Friedman M & R, 1980, s. 115-127).

Nyliberaler som Milton Friedman var också starka motståndare till Keynes intervenerande stat som man menade förstörde marknadens självläkningsmekanism och premierade ohållbara aktörer i ekonomin. Man menade också att de intervenerade åtgärder är alltför svåra att tajma till rätt tidpunkt i konjunkturen – åtgärderna fick således motsatt effekt och ekonomin. Man borde istället återgå till den laissez-faire-liknande marknadsekonomin som så att säga läkte sig själv (Friedman, 1972, s. 243-252).

4.2.3. Frihet och individuella rättigheter

Framförallt i frågor relaterade till skatte- och välfärdsfrågor brukar frihet vara ett huvudbegrepp som delar olika idétraditioner från varandra. Rawls och Nozick samlas kring Kants frihetsprincip om att människor ska betraktas som mål i sig själva och inte bara som medel för andra. För båda handlar politikens kärna om att hedra individers egna livsplaner. Statens uppgift är att upprätta ett rättvist samhälle, men inte avgöra vad som är ett gott liv (Halldenus, 2003, s. 24-26, 162-163, 179-181). Både socialliberalen och nyliberalen skulle hävda att frihet innebär frihet från tvång. Nyliberalen stannar vid denna frihetsdefinition - socialliberalen erkänner den utsatthet och det förtryck som en persons dominans över en annan kan innebära, men är likväl bunden att erkänna att exempelvis en ekonomisk omfördelning genom skatter är en frihetskränkning. Skillnaden mellan en socialliberal och en nyliberal är alltså att en socialliberal anser att en persons ekonomiska, strukturella eller sociala dominans över en annan person inte är rättvis och därför kan en frihetskränkande omfördelning åtgärd rättfärdigas. Nyliberalens svar är att en inskränkning av den

ekonomiska friheten riskerar att lamslå mänsklig utveckling och således måste sättas före den politiska friheten (Halldenius, 2003, s. 46-49; Liedman, 2005, s. 171-172). Sociala skyddslagar kränker visserligen nyliberalernas idé om frihet men ursäktas av socialliberaler i syfte att försvara människors självkänsla; statliga aktioner har potential att främja ett moraliskt liv och den socialliberala friheten betraktas som dels individuell, dels kollektiv (Nycander, 2009, s. 287-289).

Diskussionen om liberal frihet förs samman av Isaiah Berlin när han talar om en distinktion mellan *positiva* och *negativa* rättigheter. Negativa rättigheter är sådana som samtliga anhängare av en liberal demokrati erkänner och handlar om individens rätt till frihet från andra individers livsintrång, exempelvis yttrandefrihet, föreningsfrihet, religionsfrihet etc. Positiva rättigheter handlar istället om rätten till en viss socioekonomisk status, rätten till utbildning eller andra rättighetselement kopplade till en dräglig levnadsstandard, snarare om rätten till frihet från tvång (Berlin, 2011, s. 191-210). Nyliberalen erkänner endast de negativa rättigheterna och menar att allt annat kränker individernas naturliga frihet, medan socialliberalen erkänner såväl negativa som vissa positiva rättigheter och hänvisar till det övergripande liberala värdet att alla människor har rätt till en ”reell möjlighet att leva ett liv man själv värdesätter (Halldenius, 2003, s. 73-74).

Rawls föreställning om ”det goda livet” förutsätter särskilda behov som Rawls kallar *primära nyttigheter*. Däri inkluderar Rawls dels *sociala nyttigheter* distribuerade av sociala institutioner som exempelvis inkomst och förmögenhet, möjligheter och makt samt fri- och rättigheter; dels *naturliga nyttigheter* som hälsa, intelligens och personliga talanger, som visserligen påverkas av sociala institutioner men ursprungligen är av naturen givna (Rawls, 2005[1971], s. 92-95, 407-416; Kymlicka, 2002, s. 64-64). Bakom okunnighetens slöja skulle medborgarna föredra ett system där de primära nyttigheterna fördelas rättvist enligt Rawls nämnda principer.

Nyliberalen Nozick menar att individers rättigheter härstammar från ett naturtillstånd där fullständig handlingsfrihet råder med enda restriktionen att ingen får skada någon annan eller kränka dess rättigheter. Rättigheterna är alltså naturliga och existerar överordnat och oberoende av staten och dess lagar. Alla individer har rätt att leva det liv de själv önskar och deras individuella rättigheter till liv, frihet och egendom får inte kränkas, så länge det inte gäller att skydda någon annan individs rättigheter. Ingen annan än individen själv har bestämmanderätt över hur individen väljer att leva sitt liv. Nozick föreslår att individuella rättigheter bör betraktas som hinder för handlande, det vill säga en hänvisning om vad individer får göra och inte göra så att andras rättigheter inte kränks. Att erkänna positiva rättigheter ställer orimligt höga krav på människors skyldigheter gentemot varandra och det är dessutom svårt att avgöra vem dessa skyldigheter rimligen bör åläggas. Därför menar Nozick att de positiva rättigheterna saknar implementeringsgrund och att man bör hålla sig till de negativa rättigheterna som kan tillgodoses universellt (Nozick, 1974, s. 18-22, 29, 320; Blomgren, 1997, s. 113-116).

I den skilda synen på individuella rättigheter framkommer återigen en skild tolkning av Kants individuella frihetsprincip. Nyliberaler påstår att den statliga omfördelningen av resurser innebär att de resursstarka görs till medel för de resurssvagas livsprojekt och därmed är ett brott mot Kants princip. Socialliberaler vänder tillbaka argumentet utifrån ett nollsummeresonemang och påstår att de resursstarkas lycka är åtminstone delvis beroende av de resurssvagas olycka och därmed tillåts använda de resurssvaga som medel för att bevaka sin lycka (Halldenius, 2003, s. 178-181).

4.1.4. Rättvis fördelning

Till vilken grad människor ska kompenseras för ojämlika förhållanden som präglar deras liv är något som starkt polariserar socialliberaler från nyliberaler. Rawls och socialliberalerna menar att mycket av den ojämlikhet världen ser kan spåras tillbaka till den ”otur” individer drabbas av som de inte kan rå för, exempelvis socioekonomiska förutsättningar vid födseln; dessa ojämlikheter bör kompenseras för genom en omfördelning av samhällets resurser. De hänvisar till den liberala rättvisan som de anser är underställd kravet om att individers livschanser ska bestämmas utifrån individers egna handlingar och val. Därför är det nödvändigt att eliminera de faktorer som inte individen har kontroll över. Däremot ska det som de faktiskt har kontroll över inte kompenseras, utan individens ansträngningar ska löna sig så att passivitet inte uppmuntras och underbyggs – fördelningen av samhällets bördor och fördelar ska var *förutsättningsokänslig* men *ambitions känslig*, som Ronald Dworkin uttrycker det (Dworkin, 2000, s. 65-71, 73-82, 108; Halldenius, 2003, s. 93). Socialliberalen Bertil Ohlin uttrycker det som att ojämlika situationer ska utjämnas så länge de inte främjar samhällets välståndsbildande krafter (Ohlin, 1999, s. 175).

Rawls underbygger sitt betydelsefulla rättviseresonemang om ”okunnighetens slöja” med två principer vad gäller sociala och ekonomiska ojämlikheter. Den första principen handlar om att ojämlika företeelser ska vara knutna till befattningar och positioner som är öppna för alla på skäligt jämna villkor och rör grundläggande rättigheter som exempelvis yttrande- och religionsfrihet, rösträtt, rätt till att skydd mot frihetsberövande och personlig egendom etc. (Rawls, 2005[1971], s. 22-27, 60-65). Med den andra principen, som han kallar *Differensprincipen*, slår Rawls fast att sociala och ekonomiska ojämlikheter ska utjämnas såvida de inte även är till de sämst ställdas fördel (Rawls, 2005[1971], s. 70-72). Differensprincipen svarar åtminstone i teorin på frågan var gränsen för utjämningen av människors olika livsförutsättningar går. Principen ger till och med ett svar på hur ojämlika förutsättningar i människors naturliga kapaciteter ska behandlas; rimligtvis kan de inte utjämnas likt ekonomiska resurser, men samhället kan struktureras så att nyttjandet av människors olika kapaciteter även förbättrar situationen för de sämst ställda (Rawls, 2005[1971], s. 102). Trots allt är det värt att poängtera att socialt och ekonomiskt ojämlika situationer ska bestå om även de människor som har det sämst ställt är gynnade av situationen. Rawls framhäver att samhället behöver samordning, effektivitet och

stabilitet och att ojämlikheter därför kan vara samhället och de sämst ställda till gagn (Nycander, 2009, s. 375-376).

Nozick anser att moraliska rättviseresonemang inte heller har något med tur och otur i livet att göra - tur och otur är en naturlig och oundviklig del av livet och det spelar inte någon roll huruvida individer förtjänar eller behöver resurser. Han vänder sig direkt till Rawls och förkastar hans differensprincip (Nozick, 1974, s. 189-198) De resurser som tillkommer individer genom frivillig och legitim transaktion är en okränkbar del av deras äganderätt och inga undantag får göras däriifrån (Nozick, 1974, s. 158-160, 224-227). Nozick rättvisepincip kallas *The entitlement theory of justice*, och enligt den är alla förhållanden, jämlika som ojämlika, rättvisa om de uppstått som resultatet av frivilliga transaktioner ur en ursprungligen rättvis situation med legitima medel och där individer tillåts utnyttja sina personliga fallenheter och förutsättningar – ”Whatever arises from a just situation by just steps is itself just” (Nozick, 1974, s. 150-151). Det kan framstå som att Nozick är likgiltig inför en jämlik fördelning, men som Halldenius påpekar anser Nozick att en fördelning som resultat av frivilliga transaktioner är den enda som uppfyller kravet om jämlikhet och därför är rättvis (Halldenius, 2003, s. 81-82).

4.1.5. Skatter

Mot bakgrund mot de fyra föregående idégrupperna framkommer alltså en tydlig skiljelinje mellan socialliberaler och nyliberaler vad gäller skatter. Socialliberaler lutar sig ofta mot Rawls rättighets- och rättviseargument för att rättfärdiga statlig skatt. I grunden handlar det om att socialliberaler värderar en viss grundläggande levnadsstandard för varje individ över individers rätt till egendom. Socialliberalismen innefattar en strävan efter att finna en lösning på samhällets sociala problem; i denna lösning är välfärdsstaten som omfördelare av resurser via framförallt progressiv beskattning en central del (Nycander, s. 2009, s. 279-283, 287). Rawls är kanske den socialliberal som driver omfördelningsambitionerna längst med sin differensprincip som rimligtvis välkomnar en omfattande progressiv beskattning och såväl arvs- som gåvoskatt (Rawls, 2005, s. 95-101)

En omfördelningspolitik enligt nyliberaler betyder att personliga tillgångar beslagtas för att kunna delas ut till andra – detta förfarande är inte frivilligt och individer tillåts ingen påverkan och därför kan en sådan politik aldrig rättfärdigas. En statsapparat som omfördelar resurser från en individ till en annan likställer Nozick med den anfallande parten i krig; den beskattning staten utför i välfärdssyften jämför han med tvångsarbete (Nozick, 1974, s. 99-100, 169, 188, 171-172).

Ett av Nozick och nyliberalernas viktigaste argument mot den omfördelnde staten är att den bygger på en illusion om att det finns en slags central pott med alla samhällets samlade tillgångar. Man menar att är att samhällets resurser skapas av enskilda individers arbete. Genom hela historien har enskilda människor upptäckt, upfunnit, förädlad och producerat alla de tillgångar som finns i världen. Att tvinga samhällets

medborgare att bidra till en gemensam kassa med ett subjektivt fördelningssyfte är inget annat än stöld. Enligt Halldenius bör man förstå Nozicks kritik mot den omfördelade staten som att alla individer har en naturlig och okränkbar rätt till sin kropp och således en okränkbar rätt till frukten av det arbete kroppen utför. En stat som tvingar individen att ge upp frukten av sin kropps arbete kränker individens naturliga rätt till sin kropp. Många nyliberaler vill införa ett grundlagsstadgat skattetak och förbud mot progressiv och företagsbeskattning (Larsson, 2006, s. 144). Nozick går ännu längre och menar att den enda skatt som kan rättfärdigas är den som syftar till statens upprätthållande av det fria transaktionssystemet. Hans slutsats blir att det enda som är förenligt med det liberalismens individualism och individuella rättigheter är den minimala staten som har som enda uppgift att försvara individens liv, frihet och egendom (Nozick, 1974, s. 149-150, 171-172; Halldenius, 2003, s. 174-175.).

Figur 1: Analysschema

Idégrupp	Socialliberalism	Nyliberalism
Människosyn	Individer är sammankopplade och beroende av varandra. Tillgångar, förutsättningar och egenskaper ses som gemensamma för samhället. Det gemensamt bästa existerar.	Människor är självständiga och inte beroende av varandra. Samhället är summan av det totala antalet individer och inget mer. Det gemensamt bästa existerar inte.
Välfärdsstaten och marknaden	Reglerad marknad kombinerat med intervenerande stat som garanterar skydd mot social utsatthet. Politisk och marknadsekonomisk styrning i offentlig sektor.	Fri marknad utan intervenerande stat. Marknadsekonomisk styrning tar över i offentlig sektor.
Frihet och individuella rättigheter	Ekonomisk, strukturell eller social dominans över en individ är förkastligt, varför en frihetskränkande omfördelning åtgärd kan rättfärdigas. Negativa och positiva rättigheter erkänns.	Frihet är endast frihet från tvång. Individuell frihet står alltid över alla andra politiska värden. Endast negativa rättigheter erkänns.
Rättvis fördelning	Individer ska kompenseras för den otur de haft i livets lotteri. Fördelningen är rättvis då även de sämst ställda är gynnade av fördelningen.	Rättvis fördelning då transaktionen är legitim och frivillig. Tur och otur är en naturlig del av livet och ska inte kompenseras för.
Skatter	Prioriterar en viss levnadsstandard för alla individer på bekostnad av individens okränkbara äganderätt.	Individen har en okränkbar rättighet till sin kropp och frukten av sitt arbete. All skatt som inte syftar till att skydda individens negativa rättighet är stöld.

5. Analys – Idéer om skatter och välfärd

Den socialliberala och den nyliberala idealtypens erbjuder olika syn i skatte- och välfärdsrelaterade frågor. I åtta samtalsintervjuer har jag låtit åtta folkpartister ge sin syn på skatte- och välfärdsrelaterade frågor med utgångspunkt i beslutet om skattehöjningen i Region Skåne. Nedan kommer jag beskriva en tolkning av de intervjuade folkpartisternas idéer och budskap utifrån de fem idégrupperna som utgör idealtyperna för socialliberalism och nyliberalism. För varje idégrupp placeras intervjuobjektens idéer och budskap i en tabell som kan jämföras med analys-schemat i figur 1. I dessa tabeller har intervjuobjekten tilldelats följande numrerade koder:

1. Kay-Vilhelm Winqvist
2. Jörgen Jörgensen
3. Bodil Ericsson
4. Marita Schale
5. Rune Andersson
6. Inga Janson
7. Arne Larsson
8. Intervjuobjekt 8 (Anonym)

5.1. Människosyn

Är samhällets individer beroende av varandra? Finns det något som kan kallas det gemensamt bästa för individer? Att utdöma av samtalsintervjuerna skulle samtliga intervjuobjekt svara jakande på dessa två frågor. Samtliga är överens om att vi har ett gemensamt ansvar för varandra och vi måste stå upp för det. När Marita Schale säger att ”de om har det sämst ställt måste ha hjälp och den hjälpen hjälper oss alla att bli ett civiliserat samhälle”, företräder hon just den socialliberala människosyn som innebär att det finns ett ”gemensamt bästa” för samhället. Man skulle kunna uppfatta vissa intervjuobjekt som mer skeptiska till det gemensamt bästa; Bodil Ericsson och Jörgen Jörgensen förespråkar exempelvis individens egen frihet i större utsträckning än de andra intervjuobjekten, men argumentationen de då för handlar inte om individens självständighet, utan snarare om att individens frihet premierar det gemensamma bästa och möjligheterna för andra människor att också förbättra sina liv.

Därutöver markerar visserligen Intervjuobjekt 8 sin starka opposition mot ”inlärda hjälplöshet” som en mer kommunitär tilltro kan leda till. Även Inga Janson kan tolkas som att i mindre uträkning bejaka det gemensamma då hon säger sig ha växt upp med dygder om egenförsörjning och grannsamverkan. Men att främja individens självständiga utveckling och att krav ska ställas på medborgarna strider inte på något sätt med den socialliberala idéläran, som förhåller sig till erkännandet av individers

kollektiva samverkan. Jag finner därmed inga grunder för att bedöma intervjuobjekten som något annat än socialliberala i sin människosyn.

Figur 2 - Människosyn

	Socialliberalism	Lutar åt socialliberalism	Lutar åt nyliberalism	Nyliberalism
Intervjuobjekt	1 2 3 4 5 6 7 8			

5.2. Välfärdsstat och marknad

Att staten även i fortsättningen ska spela en vital del det svenska välfärdssystemet är samtliga intervjuobjekt överens om. Ett av intervjuobjekten, Bodil Ericsson, uttrycker dock en viss skepsis mot att framförallt den allmänt finansierade sjukvården även i framtiden kommer klara av att möta de nya utmaningar som en allt äldre befolkning medför och att en väsentligt större andel privat finansiering kan komma att bli nödvändig. Samtidigt distanserar hon sig från det fullskaligt nyliberala välfärdsalternativet då hon tydligt poängterar att detta systemskifte måste åtföljas av ett solidariskt finansieringssystem som helt fångar upp de mindre bemedlade så att ingen faller igenom det sociala skyddsnät hon anser ett samhälle måste ha. ”Vi kan inte ha ökad privat finansiering för alla, men för en ganska stor majoritet som mycket väl klarar av det, via försäkringar eller på annat sätt”, säger Ericsson. Hon talar även om nödvändigheten av marknadsekonomisk styrning i välfärden och poängterar privata aktörers högre effektivitet och kostnadsmedvetenhet. Om än inte lika övertygad, medger också Arne Larsson att framförallt sjukvården kan komma att behöva mer privat finansiering i form av exempelvis högre patientavgifter. Kay-Vilhelm Winqvist och Rune Andersson varnar istället från att höja patientavgifterna, då systemet därmed utvecklas i en klassmärkande inriktning i den meningen att det stänger ute de individer som inte har råd att betala högre avgifter. Denna varning kan otvivelaktigt tolkas som ett tydligt avståndstagande från nyliberalismens marknadsstyrningsideal.

Bland resten av intervjuobjekten råder allmän överensstämmelse om de privata aktörernas plats i välfärdssystemet som utförare och att marknadsmekanismer som valfrihet och konkurrens har positiva effekter på välfärden. Men ingen visar lika tydlig misstro mot välfärdsstatens kapacitet att möta de krav som ställs på sjukvården som Bodil Ericsson gör, varför hon kan anses närma sig Milton Friedman och nyliberalers syn på välfärd. Samtidigt visar hon tillsammans med Winqvist enighet med den socialliberala oron om att den marknadsekonomiska styrningen riskerar att förvilla framförallt privata aktörer bort från välfärdsverksamhetens huvudsyfte. Att

hon dessutom tydligt tar ställning för de minst bemedlades okränkbara rätt till sjukvård, gör att hon ändå placerar dig inom facket som lutar åt socialliberalismen.

Tillsammans med Inga Janson och Bodil Ericsson talar Marita Schale om problemet med den utbredda ineffektiviteten och de misslyckade omstruktureringarna inom sjukvården. För stor del av pengarna avsatta för sjukvården rinner ut i den tunga byråkrati som är Skånes sjukvård. Janson anser även att regionen bör öka fokus på det hon menar är kärnverksamheten, sjukvården och kollektivtrafiken, och upphöra med annan regional verksamhet. Mycket av den nyliberala kritiken mot välfärdsstaten förs i liknande termer om risken med den ineffektiva och kvalitativt bristfälliga byråkratiseringen av den offentliga sektorn. Alla intervjuobjekt är positivt inställda till att använda sig av marknadsmekanismer inom välfärdens verksamhetsstyrning. Alla håller med om att de privata alternativen inom välfärdssektorn har medfört positiva effekter för svensk välfärd i form av valfrihet, konkurrens, servicemedvetandet och effektivitet.

Vad gäller statens roll i den kapitalistiska marknadsekonomin är Intervjuobjekt 8 och Arne Larssons budskap intressanta. Framförallt Larsson, men även den förstnämnde, talar med största angelägenhet om det allvarliga utanförskap som dagens arbetslösa idag drabbas av, som vår tids stora utmaning för att undvika de katastrofala konsekvenser 1920-talets arbetslöshet i Tyskland fick. Likt Keynes och Ohlin kan Larssons och Intervjuobjekt 8:s budskap härledas till den i marknaden intervenerande staten för att med efterfrågestimulerande åtgärder undvika kapitalismens negativa sociala konsekvenser.

Figur 3 - Välfärd och marknad

	Socialliberalism	Lutar socialliberalism	Lutar nyliberalism	Nyliberalism
Intervjuobjekt	1 2 5 6 7 8	3 4		

5.3. Frihet och individuella rättigheter

I denna idégrupp präglad av stark polarisering mellan den nyliberala idealtypen och den socialliberala, visar intervjuobjekten pragmatism, även om vissa gör starkare ställningstagande än andra. Intervjuobjekt 8 argumenterar klart och tydligt för varje individs rättighet till lika möjligheter och ett gott liv; ”Jag vill inte leva i ett samhälle där vissa medborgare vill men inte kan eller får”. Vederbörande menar att vi måste möta de utmaningar som handikapp, missbruk och integration innebär. Kay-Vilhelm Winqvist, Rune Andersson och Inga Janson argumenterar likaså att alla medborgare har rätt till lika möjligheter att realisera sina livsprojekt och att kompensation för individers olika förutsättningar ett centralt verktyg i detta. Dessa argument kan inte tolkas annorlunda än som starka socialliberala budskap.

Arne Larsson och Jörgen Jörgensen framhåller att den politiska och den ekonomiska friheten är väldigt beroende av varandra och vi får inte glömma att staten är beroende av individer och näringslivets frihet för att överhuvudtaget få in pengar till staten. Marita Schale menar att den personliga friheten är viktig men att den är betydelselös då samhällets individer lider och saknar trygghet. Bodil Ericsson tror också på en solidarisk frihet: Ekonomiska och sociala faktorer får aldrig hindra en person initialt - ”Frihet är också att eliminera dessa strukturella faktorer”, menar Ericsson. Likväl innebär inte de sistnämnda intervjuobjektens något avvikande budskap att de inte är förenliga med den socialliberala idétraditionen. Resten av intervjuobjekten instämmer visserligen i att individens frihet ibland måste ge vika för att eliminera strukturella sociala och ekonomiska hinder, och till skillnad från de andra understryker de vikten av att faktiskt bejaka individens frihet, varför de placeras ett snäpp längre ifrån de nyliberala idéerna.

Figur 4 - Frihet och individuella rättigheter

	Socialliberalism	Lutar åt socialliberalism	Lutar åt nyliberalism	Nyliberalism
Intervjuobjekt	1 5 6 8	2 3 4 7		

5.4. Rättvis fördelning

Finns det ett egenvärde i en jämn fördelning av samhällets resurser? Arne Larsson, Marita Schale och Kay Winqvist svarar ja och talar om hur ekonomiska klyftor riskerar att leda till ett hotfullt och otryggt samhälle. De delger ett klart socialliberalt budskap i linje med Rawls differensprincip när de pläderar för ett samhälle konstruerat att utgå från att skapa goda förutsättningar även för de som har det sämst ställt i samhället. Jörgen Jörgensen och Bodil Ericsson ställer sig negativa till egenvärdet om små ekonomiska klyftor och pekar istället på egenvärdet i att individer får behålla så mycket som möjligt av sin lön. De menar att människor är olika till naturen och det också måste få synas i samhällets resursfördelning.

Det som förenar intervjuobjekten är framförallt två principer: Den första principen handlar om att ansträngningar som exempelvis att arbeta och studera måste löna sig. Ett helt jämlikt samhälle, där alla resurser delas upp jämnt, är något samtliga intervjuobjekt stöter ifrån sig. Den andra principen handlar om varje individs rättighet till lika möjligheter i livet. Arne Larsson och de andra som direkt erkänner egenvärdet i en jämnare fördelning av resurser anser också att resurserna inte ska fördelas helt jämnt samtidigt som de intervjuobjekt som inte direkt erkänner samma egenvärde ändå anser att alla medborgare ska ges lika grundläggande möjligheter att förverkliga sina liv. Ett avståndstagande från en mer jämlik fördelning av samhällets resurser förefaller svårare att förena med socialliberal ideologi. Men samtidigt som både Jörgensen och Ericsson påpekar vikten av att arbete och studier ska löna sig, ställer de sig bakom den nämnda andra principen om lika möjligheter. Ericsson säger: ”Det ska inte finnas sociala, ekonomiska och strukturella faktorer som hindrar människor”. Därför skulle jag säga att de båda faktiskt ändå värdesätter en mer jämlik fördelning av resurser. I den större kontexten tolkar jag snarare de bådas negativa inställning till jämlikfördelning som ett avståndstagande från den socialistiska samhällsmodellen och den totala utjämningen av samhällets resurser.

Samma avståndstagande gjorde John Rawls när han poängterade skillnaden mellan socialister och socialliberaler vad gäller utjämning av sociala och ekonomiska ojämlikheter på följande sätt: Socialismens och det Rawls kallar ”welfare state capitalism” accepterar allvarliga klasskillnader i distributionen av fysiskt och humant kapital och söker genom omfördelade skatte- och transfereringsprogram utjämna det ojämna utfall marknaden skapar. Socialliberaler med sitt ”property-owning democracy” söker istället tvärt radera de ojämlikheter i den underliggande fördelningen av resurser och skapa jämlika möjligheter för människor att utvecklas, så att marknadsmekanismerna initialt producerar mindre skillnader. Praktiskt innebär det enligt Rawls att staten enligt welfare state capitalism i större utsträckning accepterar initiala ojämlikheter och söker sedan löpande utjämna dessa genom ett omfattande omfördelningssystem, medan staten enligt *property-owning democracy* istället har större ambition att initialt radera ut ojämlika förhållanden och betonar därefter relativt färre omfördelningsinitiativ (Rawls, 2005[1971], s. 274-284; Krouse & McPherson, 1988, s. 84). Att korrigera de ojämlikheter marknaden skapar ”post

factum” argumenterade både Rawls och John Stuart Mill på sin tid för att vara ett tafatt försök att komma åt konsekvenserna av orättvisa maktförhållanden istället för att radera ut själva orättvisan initialt (ex ante). Rawls menar att den sistnämnda alternativet för resursutjämning är överlägset det första, inte bara i att reducera behovet av omfördelning av resurser men också att förhindra dominerande och degraderande inom arbetskraftsmarknaden (Kymlicka, 2002, s. 88-89). Därför finner jag anledning att betrakta Jörgensen och Ericsson som mer socialliberala än nyliberala.

Figur 5 - Rättvis fördelning

	Socialliberalism	Lutar åt socialliberalism	Lutar åt nyliberalism	Nyliberalism
Intervjuobjekt	1 4 5 6 7 8	2 3		

5.5. Skatter

Vid kulmen av denna analys behandlas intervjuobjektens uppfattning i skattepolitiskafrågor, dels konkret i frågan om den regionala skattehöjningen i Skåne, dels mer allmänpolitiskt om skattenivåer i Sverige. Här presenterar jag en tabell som visar hur intervjuobjekten ställer sig till den aktuella skattehöjningen i Region Skåne, och en tabell över intervjuobjektens generella inställning till skatter. Lägg märke till att, på grund av att intervjuobjektens inställning i denna aktuella fråga har ett större empiriskt än idéanalytiskt värde, representerar den första tabellens fack inte socialliberalism och nyliberalism utan en positiv och negativ inställning till beslutet.

Hur ställer sig intervjuobjektens till skattehöjningen i Region Skåne? Jörgen Jörgensen och Bodil Ericsson uttrycker något mer negativ attityd gentemot beslutet. Jörgensen är inte emot skattehöjningen, men för honom är det olyckligt att landstingsskatten i Skåne höjs samtidigt som kommunalskatterna i Lund och Kristianstad höjs, vilken han anser är ett hårt slag mot framförallt medel- och låginkomsttagare. Ericsson är inte heller emot skattehöjningen, men tror samtidigt inte den kommer förbättra sjukvården märkvärt. Hon får även visst medhåll från Marita Schale när hon hävdar att det finns kraftiga brister i sjukvårdsorganisationen som inte kommer åtgärdas med att mer pengar tillförs.

Samtliga intervjuobjekt är överens om just det, att skattehöjningen i Region Skåne var nödvändig på grund av bristande resurser i sjukvården. Det var inte heller någon av intervjuobjekten som opponerade sig mot den höjning av kollektivtrafikanslaget som resterande tio procent av skattehöjningen innebar. Beskrivet ur ett socialliberalt perspektiv anser samtliga intervjuobjekt att sjukvård och hälsa ingår i det Rawls kallar primära nyttigheter som varje individ har rätt till. Att höja skatten och därmed

ge upp en del av den individuella friheten för att tillgodose denna nyttighet är alltså befogat, enligt intervjuobjekten. Vad som ska inkluderas i de primära nyttigheterna förutom sjukförsäkring är intervjuobjekten däremot mer oense om, men att skatter kan rättfärdigas för att tillgodose vissa primära nyttigheter råder det inga meningsåtskillnader om.

Figur 6 - Skattehöjningen i Region Skåne

	Positiv	Lutar åt positiv	Lutar åt negativ	Negativ
Intervjuobjekt	1 3 4 5 6 7 8	2		

De skilda meningarna framkommer i den mer allmänt hållna diskussionen om skatter. Jörgen Jörgensen och Bodil Ericsson företräder en kritisk syn på skattehöjningar och menar att de ska undvikas i största möjliga mån och endast användas som sista utväg. Båda anser att Sverige idag har för höga skatter, att det finns för låga incitament för individen att anstränga sig och att det i längden hotar samhällsutvecklingen. Ericsson uttalar sig mycket kritisk mot såväl skattehöjningen i Lunds kommun som den så kallade värnskatten¹ och likställer dessa mer eller mindre med stöld och beslagtagning. Hon säger sig ändå inte förespråka platt beskattning eftersom vi, som hon uttrycker det, måste klara av gemensamma åtaganden gentemot sjuka, gamla, miljön och kollektivtrafiken; men hon påpekar att den progressiva beskattningen måste vara rimlig och legitim för individen.

Även om flera andra intervjuobjekt också erkänner vikten av att individer fortfarande har tillräckliga incitament att anstränga sig i exempelvis arbete och studier och att skattenivåerna därför inte får stiga för högt, betraktar de inte skatter som ett egenvärde i sig. Resten av intervjuobjekten är överens med Inga Janson som klargör att ”ett löfte om att sänka skatterna kan inte få stå över verkligheten” och med Kay-Vilhelm Winqvist som förklarar att skattenivån inte är det centrala, utan man måste utgå från att möta de behov och krav man satt upp sig som ansvarig för. Denna tydliga underprioritering av individens rätt till ägande och frukten av sitt arbete till förmån för allas rätt till god sjukvård överensstämmer med deras tidigare resonemang och kan inte tolkas annorlunda än förenliga med socialliberal ideologi.

Det kan diskuteras länge huruvida man kan tolka framförallt Ericssons idéer om skatter som socialliberala eller nyliberala. Att överhuvudtaget betrakta skatter som stöld och beslagtagning klingar nyliberalt och med tanke på att hon dessutom inte har någon särskild tilltro till den regionala skattehöjningen som sjukvårdsfrämjande åtgärd finns det underlag för att placera Ericsson i facket som lutar åt nyliberalism.

¹ Värnskatten är den extra statliga skatt om 5 procent på höga inkomster (DN, 2013)

Däremot framkommer inga tecken på att Ericssons idéer är förenliga med nyliberala idéer om att skydda individen från frihets- eller äganderättsintrång. Med tanke på både Jörgensen och Ericssons bejakande av det progressiva skattesystemet och den statliga sjukförsäkringen tolkar jag, likt förra idégruppen, snarare deras argument för skattesänkningar som grundade i främjandet av en förutsättningsökänslig men ambitionskänslig skattepolitik och en strävan efter det gemensamt bästa. Likt föregående idégrupp bör deras pläderingar för sänkta skatter istället för att betraktas som ett avståndstagande mot den socialliberala idén om en mer jämlik fördelning av resurser, betraktas som ett avståndstagande från den socialistiska samhällsmodellen.

Figur 7 - Generell skattesyn

	Socialliberalism	Lutar åt socialliberalism	Lutar åt nyliberalism	Nyliberalism
Intervjuobjekt	1 4 5 6 7 8	2 3		

6. Slutsatser

Hur kan man beskriva skånska folkpartisters ideologiska resonemang i skatte- och välfärdsrelaterade frågor?

Jag vill beskriva de intervjuade skånska folkpartisterna idéer och budskap i dessa frågor som klart förenliga med den socialliberala idétraditionen. Samtliga resultat från analyserna av de fem socialliberala och nyliberala idégrupperna visar samtliga intervjuobjekts överensstämmelse med de socialliberala idéerna. Folkpartisterna anser att vi har ett gemensamt ansvar för våra medmänniskor, att välfärdsstaten fortsatt ska ha en viktig roll i samhället, att alla är befästa med vissa positiva individuella rättigheter, att ekonomiska, sociala och strukturella hinder ska kompenseras för, samt att skattehöjningar kan rättfärdigas för att hedra dessa ändamål. Inte en enda av de intervjuade folkpartisterna tolkar jag som nyliberal. Det ligger också i linje med folkpartisternas inställning till den regionala skattehöjningen, som de alltså uttrycker sig positiva till. Det dilemma om en avvägning mellan kravet på *lika möjligheter* och kravet på den individuella *friheten*, som liberaler i frågeställningsavsnittet antogs stå inför, var för de skånska intervjuade liberalerna inte så svårt som kanske kunde förväntas.

Inom intervjuobjektens socialliberala idéer och budskap framkom i denna analys framförallt två intressanta aspekter som förtjänar plats i denna slutsats. Den första aspekten jag vill nämna rör den skiljelinje som träder fram mellan de folkpartister som värdesätter en mer jämlik fördelning av resurser och inte befäster låga skatter med något direkt egenvärde, och de folkpartister som inte bejakar en mer jämlik fördelning av resurser utan istället värdesätter lägre skatter. Intervjuperson 8, Marita Schale och Arne Larsson kan alla ses som goda företrädare för den förstnämnda gruppen och Bodil Ericsson följt av Jörgen Jörgensen som goda representanter för den sistnämnda. Som förklarar i såväl analysen av intervjuobjektens idéer om frihet och individuella rättigheter som deras idéer om rättvis fördelning, sträcker sig denna skiljelinje mellan de två intervjuobjektgrupperna inte utanför den socialliberala idétraditionen, utan är snarare ett starkare avståndstagande från den socialistiska samhällsmodellen. Avståndstagandet från den socialistiska samhällsmodellen är Ericsson och Jörgensen inte ensamma om. Även om budskapet inte blir lika påtagligt, använder även resten av de intervjuade folkpartisterna idén om att ansträngningar ska löna sig, som argument för att distansera sig från idén om att samhällets samlade resurser bör fördelas jämligt samtidigt som man stöder idén om att genom resursomfördelning skapa jämlika möjligheter för alla individer.

Den andra aspekten jag vill lyfta fram är det förhållandevis snabba avståndstagande från de nyliberala idéerna om individuella rättigheter och resursfördelning jag tyckte mig uppfatta hos intervjuobjekten – det förefall som om det nyliberala alternativet i dessa frågor låg intervjuobjekten mycket långt borta. Detta är så klart uppseendeväckande och alarmerande för Sveriges nyliberaler. Men i idégruppen om

välfärdsstaten och marknaden framgick nyliberala idéer hos intervjuobjekten. Framförallt i frågan om marknaden som styrningsmekanism i välfärdssektorn och de privata aktörerna som välfärdsproducenter tyckte jag mig märka ett mer komplicerat resonemang från intervjuobjektens sida. Samtliga visade en positiv inställning till idéer om effektivitet, konkurrens och valfrihet som alla utgör grundstenar i den nyliberala välfärdsmodellen. Jag tolkar detta som en viktig signal om hur nyliberala idéer ändå har nått bekräftelse i den svenska politiska debatten. Den svenska välfärdssektorn har genomgått stora förändringar framförallt de senaste 25 åren. Även om vi idag har en aktuell debatt om välfärdsaktörers möjlighet att gå med vinst är privata aktörers ställning som välfärdsproducenter relativt ohotad. Vi har också sett en tydlig avregleringstrend och en konkurrens-, valfrihets- och effektivitetsfrämjande välfärdsolitik. Inom välfärdssektorn tycks det ha etablerats en ny strategi för verksamhetsstyrning som hämtar inspiration från näringslivet. Denna utveckling kan anses ligga i linje med den nyliberalpolitik som numera inte bara lyckats attrahera politiker från högerflanken, utan idag erkänns över stora delar av den politiska mittenfåran. Nyliberal välfärdsolitik har nått bekräftelse också inom socialliberalismen, varför inte de intervjuobjekt som bejakade denna utveckling mot de nyliberala välfärdsidéerna placerades i något av de nyliberala facken i idégruppen för välfärd och marknadsidéer.

Således kan slutsatsen av denna studie sammanfattas i att de intervjuade skånska folkpartisterna visar tydlig förenig med socialliberala idéer i såväl deras inställning till skattehöjningen i Region Skåne som i skatte- och välfärdsolitiska frågor generellt. Dessutom konstateras att nyliberalismens idéer om marknadens roll i välfärden har vunnit erkännande bland folkpartisterna, medan dess idéer om frihet och individuella rättigheter framstår högst alienerande.

7. Referenser

- Berlin, Isaiah (2011). *Essäer om frihet*. [Ny, utök. utg.] Stockholm: Timbro
- Blomgren, Anna-Maria (1997). *Nyliberal politisk filosofi: en kritisk analys av Milton Friedman, Robert Nozick och F.A. Hayek*, Göteborg: Univ. Nora: Nya Doxa
- DN (2013). *Våga avskaffa värnskatten*. Nyhetsartikel på Dagens Nyheters nätupplaga. Publicerad 2013-03-01. Hämtad 2014-01-04. Elektronisk källa http://issuu.com/fpskane/docs/skanevisar3_0_20121031
- Dworkin, Ronald (2000). *Sovereign virtue: the theory and practice of equality*. Cambridge, Mass.: Harvard Univ. Press
- Fp Skåne (2012). *Skåne visar vägen – Folkpartiet Liberalernas svar till partiprogramkommittén*. Antagen på Skåneråd 21 oktober 2012. Hämtad 2013-11-01. Elektronisk källa. http://issuu.com/fpskane/docs/skanevisar3_0_20121031
- Friedman, Milton (1972). *Kapitalism och frihet: [en konstruktiv analys av den moderna kapitalismen]*. Stockholm: Aldus
- Friedman, Milton (1978). *Välfärdsstatens myter: föredrag [inför]* Företagsekonomiska och Nationalekonomiska föreningen i Skåne den 20 juni 1977. Stockholm: Timbro
- Friedman, Milton & Friedman, Rose D. (1980). *Free to choose: a personal statement*. London: Secker & Warburg
- Halldenius, Lena (2003). *Liberalism*. Stockholm: Bilda
- Hansson, Sven Ove (1995). *John Stuart Mill och socialismen*. Stockholm: Tiden
- Krouse, Richard & McPherson, Michael, (1988). 'Capitalism, "Property-Owning Democracy", and the Welfare State' i Amy Gutmann (ed.), *Democracy and the Welfare State*. Princeton University Press, Princeton
- Lagergren, Fredrika (1999). *På andra sidan välfärdsstaten: en studie i politiska idéers betydelse*. Diss. Göteborg: Statsvetenskapliga institutionen
- Larsson, Reidar (2006). *Politiska ideologier i vår tid. 7.*, [utök. och rev.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Lepage, Henri (1980). *Imorgon capitalism*. Stockholm: Ratio

Liedman, Sven-Eric (2005). *Från Platon till kriget mot terrorismen: de politiska idéernas historia*. 14., [omarb.] uppl. Stockholm: Bonnier

McCracken, Grant David (1988). *The long interview*. Newbury Park, Calif.: Sage

Nozick, Robert (1974). *Anarchy, state, and Utopia*. Oxford: Blackwell

Nycander, Svante (2009). *Liberalismens idéhistoria: frihet och modernitet*. 1. uppl. Stockholm: SNS förlag

Ohlin, Bertil (1936). *Fri eller dirigerad ekonomi?*. Stockholm: Hallmans boktryckeri

Ohlin, Bertil (1999). *Demokratin, ekonomin och friheten*. Stockholm: Ekerlid

Rawls, John (2005[1971]). *A theory of justice*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press

Rawls, John (2005). *Vad rättvisan kräver: grunddrag i politisk liberalism*. Göteborg: Daidalos

Rothstein, Bo (2010). *Vad bör staten göra? Tredje upplagan*. Stockholm: SNS Förlag

Skidelsky, Robert Jacob Alexander (1992). *John Maynard Keynes: a biography. Vol. 2, The economist as saviour 1920-1937*. London: Macmillan

Stråth, Bo (1990). "Liberalismen och moderniseringen av Sverige" i Weibull, Jörgen (red.) *Liberala perspektiv: vision och verklighet i historia och politik* : till Jörgen Weibull sommaren 1990. Höganäs: Wiken

Sydsvenskan (2013). *Skatten höjs i Skåne*. Nyhetsartikel publicerad på Sydsvenskans nätupplaga den 27 augusti 2013. Hämtad 2013---11---01. Elektronisk referens <http://www.sydsvenskan.se/skane/skatten---hojs---i---skane/>

Tralau, Johan (2002). *Människoskymning: främlingskap, frihet, och Hegels problem hos Karl Marx och Ernst Jünger*. Diss. Uppsala: Statsvetenskapliga institutionen

Wolff, Jonathan (1996). *An introduction to political philosophy*. Oxford: Oxford University Press

Appendix 1 – Intervjufrågor

1. Skulle du vilja berätta om din bakgrund inom Folkpartiet och vad du gör nuförtiden?
2. Hur reagerade du när skattehöjningen annonserades?
3. Vad tyckte du om dess nivå och tidpunkt?
4. Ser du det som ett misslyckande från Folkpartiets sida att man inte lyckades realisera sina ambitioner om att sänka skatterna i Skåne?
5. Vad är riskerna med att höja skatten?
6. Hur ser du på framtida skattenivåer?
7. Hur uppfattar du den så kallade krisen inom skånsk sjukvård?
8. Hur bör den byråkratisering som sjukvården sägs lida av hanteras?
9. Idag tar sjukvården upp ca 27 av 34 miljarder i Region Skånes budget. Tycker du det är en rimlig fördelning av satsningar? Är det något område du tycker får för stor eller för liten del av kakan?
10. I framtiden ser vi troligen ett ökat vårdbehov. Befolkningen blir allt äldre och det ställer hårdare krav på vårt välfärdssystem. Hur ser du på det? Hur bör vi hantera det?
11. Tycker du den andel befolkningen betalar själv av sin välfärd, exempelvis i form av patientavgifter, är rimlig eller bör den sänkas eller höjas? Bör vi ta bort eller utöka lösningarna som vi idag har vad gäller exempelvis tandvården?
12. Hur ser du på privata aktörer i välfärden och olika marknadslösningar?
13. Är det positivt eller negativt att gränsen mellan det offentliga och privata suddas ut?
14. Hur ser du på marknadens roll i samhället?
15. Hur skulle du beskriva ett jämlikt samhälle?
16. Vad betyder frihet för dig?
17. Människor föds med olika förutsättningar. Hur ser du på social, strukturell och ekonomisk utjämning?
18. Har vi ett gemensamt ansvar för våra medmänniskor?